

Halit Çelenk'i, dostlukla, sevgiyle anıyorum.

Güney Dinç

Türkiye İşçi Partisi. 1960'lı yılların ikinci yarısında ülkemizin siyasal yaşamına bozkırda açan bir çiçek gibi katılmış ve çok önemli işleri gerçekleştirmiştir. Her toplumsal olay gibi, TİP de kendi yöneticilerinin öngördüğü sınırları aşarak, olumlu etkilerini günümüz kuşaklarına kadar taşımıştır. O günleri yaşayan bir kişi olarak parti çalışmaları içinde bize yön veren, yol açan çok değerli dostlarla tanışma olanağı buldum. Bunlardan birisi de Halit Çelenk'tir. Demokrasi ve hukuk savaşımı veren bir politikacıydı, sendikacıydı, yazardı, toplum önderiydi, ama yaşamının sonuna değin özenle koruduğu en önemli niteliği, avukatlıktı.

Bunun çok çeşitli örnekleri var. Senatörler Niyazi Ağırnaslı ve ardından Esat Çağa'nın TİP üyesi olmaları ile Parti, TBMM'nde temsilcisi olan siyasal partiler arasına katılmış ve böylece Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkını elde etmiştir. Sevgili Nihat Sargın, "TİP'li Yıllar" adlı yapıtında, başta TCK'nun 141 ve 142. maddeleri olmak üzere Anayasa Mahkemesi'nde açılan davaların hazırlanmasında Halit Çelenk'in önemli katkıları olduğunu belirtmektedir. Gerçekten 18 gün gibi çok kısa bir süre içinde TİP'in Hukuk Bürosu'nun çok sayıda yasanın iptlal davalarını hazırlamak için yoğun bir çalışma yaptıklarını ben de anımsamaktayım. Bu davalar TİP'in, Türkiye'nin toplumsal yaşamında olumlu sonuçları gözlenen ilk önemli etkinliği olmuştur.

Dostum Öner Yağcı'nın bir yazısında vurguladığı gibi, "12 Mart öncesinde TİP yönetici ve üyelerinin; Kemal Türkler'in, ABD Büyükelçisi Komer'in arabasını yakan devrimci gençlerin; Sol Yayınları ve Bilim ve Sosyalizm Yayınları'na çıkarılan kitaplar hakkındaki davaların savunmanlığını yapan Halit Çelenk'in, 12 Mart döneminde üstlendiği davaların bir kısmı DEV-GENÇ, TÖS, Aydınlık, Deniz Gezmiş ve arkadaşları, THKP-C, KÖY-KOOP, Mihri Belli davalarıdır. O, 12 Eylül döneminde de DİSK, TÖB-DER, Barış Derneği, TİP, TSİP, TKP, TDKP, Partizan, TKP-B, Kurtuluş, Halkevleri, TYS, İlhan Erdost, Yeşilyurt köylüleri, İlhami Soysal, Sadun Aren, Nâzım Hikmet'in yurttaşlık hakkı gibi davaların savunmanıdır."

Gerçekten Halit Çelenk'in savunmanlığını yaptıkları arasında yazar, şair, öğretmen, öğretim üyesi, ressam, müzikçi, milletvekili, avukat, gazeteci,

doktor, mühendis, işçi, sendikacı, yayıncı gibi devrimci savaşıma, demokrasiye, insan haklarına katkı vermiş pek çok kişi bulunmaktadır. 12 Mart darbesinden sonra götürüldüğüm Ankara Mamak Cezaevi'nde, başta Deniz Gezmiş ve aynı davada birlikte yargılanan on üç dava arkadaşı olmak üzere, Halit Çelenk'in savunmanlığını üstlendiği gençlerle birlikte oldum. Onlarla arkadaşlık ettim. Cezaevi içindeki direnişlere katıldım. İdam kararının verildiği gün Mamak'ın demir parmaklıklarının arkasında nasıl bir çöküş yaşadığımı bu gün bile olanca acısı ile anımsıyorum. Kararların uygulanmasına kadar böyle bir davanın savunmanlığını yapmanın ne kadar güçlü bir kişilik gerektirdiği ortadadır.

Halit Çelenk'in en yakın çalışma arkadaşlarından birisi, eşi Şekibe Çelenk idi. Şekibe Hanım, 1963 yılındaki yerel seçimlerde TİP'in Ankara Belediye Başkan Adayı idi. Alışıldık siyasal söylemlerin dışında TİP'in toplumu sarsan ve politikaya yön veren radyo konuşmalarından birisi de, bu seçimlerin öncesinde Şekibe Çelenk tarafından yapılmıştı.

Halit Çelenk ile doğrudan tanışmamız, Birinci Büyük Kongre'nin İzmir'de toplandığı 9 Şubat 1964 günü gerçekleşti. Bu sırada ben, TİP'in İzmir İl Yönetim Kurulu üyesi ve Karşıyaka İlçe Başkanı görevlerini birlikte yürütüyordum. Tüzük gereği 40 kişilik Genel Yönetim Kurulu için Merkez Yürütme Kurulu'nun uygun gördüğü adayları Genel Kurul'a bildirmesi gerekiyordu. Bu amaçla 140 kişilik bir aday listesi sunuldu. Merkez Yürütme Kurulu'nun önerdiği adaylar arasında benim de adım yazılıydı. Ancak böyle bir isteğim olmamıştı ve bu konuda görüşüm de alınmamıştı. Sonuçta üç-dört oy aldım. Merkez yöneticilerine de, oy vermeyecekleri halde beni önerdikleri için bu uygulamadan hoşlanmadığımı bildirdim. Ancak şimdi farklı düşünüyorum. Parti üyesi olmamdan yaklaşık on beş ay sonra böyle bir göreve seçilecekler arasında anılmam, benim için bir onurdu. Gerçek adaylar arasında bulunan Halit Çelenk ise, Genel Yönetim Kurulu'na 1. yedek üye seçilmişti.

1965 Genel Seçimlerinden sonra TİP'in 15 milletvekili ile TBMM'ne girmesi, çok yankılanan büyük bir olaydı. Bu sonuç, Parti'nin içte ve dışta ilgi odağı durumuna gelmesine neden olduğu gibi, büyük tartışmalar içine düşmesine de kaynaklık etti. Bu tartışmalar 22 Eylül 1966'da Ankara'da toplanan 2. Genel Kurul'u da etkiledi. Halit Çelenk bu toplantıda Genel Yönetim Kurulu üyesi seçildi. Şekibe Çelenk de Onur Kurulu'nun yedek üyesi oldu.

Erken başlayan iç tartışmalar, kısa sürede TİP'i gereksiz kavgalar içine düşürdü. 1968 yılında Ankara'da toplanan Genel Kurul'da ben Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmiştim. Ancak Çelenk ile aynı kurulda çalışmadık. Bu toplantıdan önce Halit Çelenk, Parti yöneticileri ile yollarını ayırmıştı. Bu konudaki görüşlerini "Türkiye İşçi Partisi'nde İç Demokrasi –Yaşadıklarım"

adını verdiği kitabında anlaşmazlık nedenleri ile birlikte ayrıntılı olarak anlattı. Kuşkusuz bu sonuç sosyalist öğretisi ile uyumsuzluk anlamına gelmiyor, o sıradaki Parti yöneticileri ile olan yönetim anlayışındaki farklılıklardan ileri geliyordu. Halit Çelenk, izleyen yıllarda da Türkiye solundaki etkinliklerini sürdürmüştür.

TİP, 12 Mart Darbesinden sonra, Anayasa Mahkemesi'nin 20.07.1971 günü verdiği bir kararla kapatıldı. 12 Eylül Darbesi'nden sonra bütün toplumsal örgütlerin dağıtılıp yöneticilerinin zindanlara atıldığı bir dönemde, Barolar özel bir önem kazandı. Daha 1979 yılında ilk kez TBB Genel Kurul delegeliğine seçildiğim sırada, TİP'te birlikte çalıştığımız avukat arkadaşlarımla çeşitli Barolarda etkin görevler aldıklarını gördüm. Ankara'da koşullar farklıydı. Çağdaş avukatlar, ancak CHP ağırlıklı yönetimlerle birlikte oldukları durumlarda bir yerlere seçilebiliyorlardı. Bu açıdan işleri zordu. Benim TBB Yönetim Kurulu üyeliğimin son bulduğu 1987 yılında Giresun'da toplanan Genel Kurul'da, İzmir delegelerinin de desteği ile Halit Çelenk'in TBB başkanlığı için çalıştık, ancak başarılı olamadık.

Halit Çelenk'i "sakin, az konuşan ama hiçbir şey söylemese bile duruşuyla çevresinde hemen saygı uyandıran bir insan" olarak tanımlayan değerli dostum Rona Aybay, Halit Çelenk'in çalışmalarının bilinmesi için hazırladığı ve "Yaşamda Yargıda Devrimci Duruş: Halit Çelenk" adını verdiği kitapla ilgili şunları söylüyor:

"1990'lı yıllarda, sanırım, artık yaşımın da "kemale ermesi" üzerine; özellikle 1980 darbesinden sonra yetişen gençlerin, kendilerinden önceki kuşakların, inançları uğruna çektikleri kahırlar ve karartılan yaşamları konusundaki bilgisizliği ve ilgisizliği beni çok düşündürmeye başladı. Halit Çelenk'in, bir simge olarak, yeni kuşaklara tanıtılmasının yararlı olacağını, bunu yapmanın bizler için bir görev olduğunu düşündüm. Öğrencim Av. Ümit Altaş'la 70'e yakın yazarın, Halit Çelenk üzerine yazdıklarını topladığımız ve Halit Bey'le ilgili belgesel nitelikte bilgileri ekleyerek yayımladığımız "Yaşamda ve Yargıda Devrimci Duruş: Halit Çelenk" adlı kitap bu düşüncemin ürünü oldu. Halit Bey'in yanı sıra çileler çekmiş, işkence görmüş, giderek can vermiş daha nice kişi var, elbette. Onların her biri için böyle kitaplar yazılmalı; ama biz şimdilik, Halit Çelenk'le ilgili olarak üzerimize düşeni yapalım dedik ve işe giriştik."

Bu kitaba katkı veren 70 kişiden biri olmama karşın, çok hızlı tükenmesi nedeniyle birini edinme olanağını bulamadım. Rona Aybay, Halit Çelenk'in yaşamını kitapta şöyle özetliyordu:

“Halit Çelenk, 1921 yılında Antakya'da doğdu. ilkokulu mektebi sultani'de okudu. lise öğrenimini Fransız mandası altındaki kentte yapan Çelenk, 1940 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenimini yapmakta iken, sınıf arkadaşı Şekibe Sayar ile evlendi. Yaklaşık on yıl Samsun'da ceza avukatlığı yapan Çelenk, 1960 yılında Ankara'ya yerleşti. ve 1962'de eşiyle birlikte TİP'e üye oldu. Halit Çelenk TİP Ankara il sekreterliği ve Genel Yönetim Kurulu üyesi, Şekibe Çelenk ise merkez Haysiyet Divanı'nda üye olarak görev yaptılar.

1963 ve 1965 yıllarında sırasıyla İlerici Avukatlar Derneği ve Devrimci Avukatlar Derneği kurucuları ve yöneticileri arasında bulunan Halit Çelenk, 1976 yılında ise yüze yakın meslektaşları ile birlikte Çağdaş Avukatlar Derneğini kurdu. 1968 yılında Türk Hukuk Kurumu Yönetim Kurulu Üyeliğine seçilen, 22 yıl süreyle bu kurumun İkinci Başkanlığını yapan Çelenk, İHD'nin kuruluş çalışmalarına da katıldı ve derneğin onur kurulu başkanlığına seçildi. TÖS'ün ve daha sonra onun devamı olan Töb-Der'in hukuk danışmanlığını yapan Çelenk, Nazım Hikmet Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliğini de sürdürüyordu.

12 Mart'ta Niyazi Ağırnaslı, Erşen Şansal, Kamil Savaş, Mükerrerem Erdoğan, Orhan İzzet Kök, Sadık Akıncılar, Refik Ergün, Muvaffak Şeref, Zeki Oruç Erel, Özden Timurkaynak, Bozkurt Kemal Yücel ile birlikte THKO davasında Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının savunmanlığını yapan Halit Çelenk, Mükerrerem Erdoğan'la birlikte idam gecesi üç gencin yanında bulundu.”

Daha pek çok şey anlatılabilir Halit Çelenk hakkında. Son yıllarında evinden pek çıkmadığı için, Ankara'ya gittiğim kısa sürelerde çok istediğim halde görüşemiyorduk. Ancak yılbaşı tebriklerimizle dostluğumuzu canlı tutmaya çalışıyorduk. Bana gönderdiği fotoğraflardan birinde yer alan iki büyük üstadın anısını sizlerle paylaşıyorum. Güzel insanların anısı hiç unutulmamalı, toplumun belleğinde yerini bulmalıdır.